

Heikki Vestman kok ym.

Kirjallinen kysymys maksuvälinehuoltovarmuudesta käteisen käytön vähentyessä

Eduskunnan puhemiehelle

Käteisen rahan määrä on vähentynyt tasaisesti. Erilaiset sähköiset maksujärjestelmät ovat korvanneet käteisen laajasti. Nykyisin on jopa ruokakauppoja, joissa käteistä ei maksuvälineenä enää oteta vastaan. Asiantuntija-arvioiden mukaan Suomessa käteisen asema on Pohjoismaiden heikoin.

Suomen Pankissa toimii rahahuollon kriisiryhmä, jossa on kiinnitetty huomioita siihen, että koronapandemian seurauksena käteisen käyttö on vähentynyt entisestään. Kaupan alan kertoman mukaan epidemia vähensi setelimaksamiseen perustuneita ostokertoja noin kolmanneksella. Käteisen käyttö näyttää myös jäävän selvästi epidemiaa edeltänyttä tasoa vähäisemmäksi.

Käteisen käytön vähentyminen on herkästi itseään kiihdyttävä ilmiö. Käteisen rahan kierron vähentyessä vähentyy myös käteisautomaattien määrä, mikä taas vähentää käteisen saatavuutta ja siten myös sen käyttöä entisestään.

Käteisessä rahassa ei ole kysymys historiallisesta maksuvälinejärjestelmästä, vaan välttämättömästä sähköisen maksuliikenteen varajärjestelmästä. Kyse on vaihdantaan perustuvan yhteiskunnan keskeisestä huoltovarmuuskysymyksestä. Ilman riittävää käteisen saatavuutta ja hyväksyttävyyttä maksuvälinehuoltovarmuus vaarantuu.

Nykyinen talletuspankkilaki velvoittaa pankkeja huolehtimaan, että asiakkaat saavat myös käteispankkipalvelut kohtuullisin kustannuksin. Tämän velvoitteen kattava toteutuminen eli riittävä käteisen saatavuus käytännössä ei ole kuitenkaan selviö. Velvoitteen voidaan tulkita tarkoittavan myös sitä, että pankkien tulisi kantaa nykyistäkin selkeämpi vastuu käteismaksamisen ja käteisen hyväksyttävyyden riittävän laajasta kattavuudesta. Käytännössä pankit eivät kuitenkaan näytä reagoineen käteisen käytön ja maksuvälinehyväksyttävyyden vähentymiseen.

Sähköisen maksamisen järjestelmät tuovat tarvittavaa joustavuutta ihmisten arkeen. Samalla digitaaliset järjestelmät ovat kuitenkin myös osoittaneet haavoittuvaisuutensa ajoittaisten, joskus useita päiviäkin kestäneiden häiriötilojen yhteydessä. Myöskään järjestelmien haavoittuvuutta kyberhyökkäysten alla ei voida sulkea pois.

Korttimaksamisen järjestelmät ovat keskittyneet muutamien yritysten hallinnoimiksi, myös kansainvälisellä tasolla. Päivittäiset korttimaksujärjestelmät ovat käytännössä vain kahden globaalin

Kirjallinen kysymys KK 362/2021 vp

yhtiön hallussa. Ilmiö lisää järjestelmään haavoittuvuutta, eikä myöskään geopolittisia vaikutuksia tai niiden uhkaa voida sulkea haavoittuvuusarviointien ulkopuolelle.

Yhteiskunnan tulee pystyä turvaamaan elämän kannalta välttämättömien hyödykkeiden vaihdanta kaikissa tilanteissa. Suomen Pankin toimesta suositellaankin, että ihmiset varaisivat häiriötilanteita varten kotiinsa pienen määrän myös käteistä rahaa, mutta tämänkin suosituksen noudattaminen on vähentynyt.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta käteiseen rahaan perustuva maksuvälinehuoltovarmuus voidaan turvata käteisen rahan käytön vähentyessä ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta käteisen saatavuus ja maksuvälinehyväksyttävyys turvataan riittävän laajasti?

Helsingissä 8.6.2021

Heikki Vestman kok
Pauli Kiuru kok
Paula Risikko kok
Ilkka Kanerva kok